

Eğitim Kurumlarında Yaşanan Psikolojik Yabancılaşmanın Performansa Etkilerinin İncelenmesi

Erdal Karabulut

MEB Eğitim Yöneticisi

erdalkrb72@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3843-6638

Murat Palaz

MEB Eğitim Yöneticisi

muratplz@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8013-8506

Özet

Bu çalışmanın amacı, eğitim kurumlarında yaşanılan psikolojik yabancılaşma olgusunun performansa tesirlerinin incelenmesidir. Yabancılaşma tanımının kökeni Latinceye dayanmakta olup, Yunancadaki allosis sözcüğünde türetilmiştir. Kavram esirmek, kendisinden geçmek ve benliğin dışına çıkmak manalarını taşımaktadır. Yabancılaşma en açık manasıyla insanların birbirlerinden veyahut belli bir ortam veyahut vetireden uzaklaşmasını ifade etmektedir. Gündelik hayatta yabancılaşma; daha çok eski arkadaşlardan veyahut çevreden uzaklaşma manasına gelir. Yabancılaşma tanımı değişik sağâlarda çeşitli tanımlarla ifade edilmektedir. Psikolojik yabancılaşma, kurumlarda bir veyahut bir kaç kimse tarafından, bir başka kişiye dönük, sistemli bir şekilde olumsuzca ve etik-dışı bir iletişim kullanılmak suretiyle meydana gelen ruhsal zorbalık neticesinde ortaya çıkmaktadır. Psikolojik yabancılaşma, işçilerin işlerini manasız görmesi, kurduğu ilişkiden doyumsal haz sağlayamaması, kendisini tek başına ve yetersizce

hissetmesi, ileriye dönük ümidini kaybetmesi ve kendisini düzenin yalın parçası şeklinde algılamaya başlamasıdır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Kurumları, Psikolojik Yabancılaşma, Performans

Investigation of the Effects of Psychological Alienation Experienced in Educational Institutions on Performance

Abstract

The aim of this study is to investigate the effects of psychological alienation experienced in educational institutions on performance. Greek Latin is the origin of the definition of alienation, derived from the Greek word *allosis*. The concept means to capture, to pass through oneself and to go out of the self. Alienation in its most obvious sense refers to the estrangement of people from one another or a certain environment or environment. Alienation in everyday life means estrangement from old friends or from the environment. The definition of alienation is expressed with various definitions in different fields. Psychological alienation occurs as a result of spiritual bullying that occurs by using negative and unethical communication in a systematic way directed at another person by one or several people in institutions. Psychological alienation is when workers see their jobs as meaningless, cannot provide Junky pleasure from the relationship they have established, feel alone and inadequate, lose hope for the future and begin to perceive themselves as a simple part of the order.

Key Words: Educational Institutions, Psychological Alienation, Performance

Giriş

Psikoloji sahasında yabancılaşma; kişinin çevresini ve kendisini pasifçe bir şekilde, yani edilgen bir şekilde kabullenmesi ve bu minvalde doğrusal yönde hareket etmesidir (Fromm, 1992; akt. Kılçık 2011).

Felsefe sahasında yabancılaşma; bir kişinin kendisinin emeğinin neticesi istihsal ettiği ürünlerden ayrılması, hayata ilgisizce kalması ve sosyal olaarak kültürleşmekten uzaklaşmasıdır (Güçlü, Uzun, Uzun ve Yolsal, 2003).

Ekonomi sahasında yabancılaşma; Mevcuttaki mali politika anlayışların ekonomik problemlerini çözmekte kifayetsiz kaldığı durumda meydana gelen istikrarsızlıklar ve çözümsüzlüklerin meydana getirdiği baskıcı durumlarda meydana gelen kayıtsızlık hâlidir (Williams, 2007; akt. Açıkel 2013).

Teoloji sahasında yabancılaşma; Tanrı ve tanrı anlayışından uzaklaşmaktır (Williams, 2007; akt. Açıkel 2013).

Hukuk sahasında yabancılaşma; Hukukî normların işlevselliğinin yitirmesi ve ihtiyaca yanıt verememe durumunda işçilerin işlerinden soğumasıdır (Fettahlıoğlu, 2006).

Eğitim sahasında yabancılaşma; Eğitim-öğretim kurumları ile yapılarının sosyokültürel ve ekonomi yönünden işlevselliğini yitirmesiyle paydaş olanların eğitim-öğretim etkinliğini manasız görmesidir, ayrıca işçilerin kurumdan kopmasının neticesi, eğitim-öğretime yönelik olumsuzca tutum ve davranışların geliştirilmesi sürecidir (Kılıç, 2007).

Psikolojik Yabancılaşmanın Kaynakları

Kurumlarda yabancılaşma olgusuna sebep olarak ön plana çıkan faktörler örgüt ve çevre şeklinde iki şekilde sınıflandırılabilir. Yönetimsel tarz, geçmişteki deneyim, örgüt büyüklükleri, iletişimsel kanallar, grup özelliği, iş şartları, görevsel tanımlar ve tutum-davranışlar örgütle alakalı faktörlerdir. Ekonomi yapısalığı, kültür yapısalığı, sendika yapısalığı, kitle iletişimsel yapısalığıklar ve hukuk yapısalığı gibi faktörler de çevre ile alakalı faktörleri oluşturur (Şimşek vd., 2006).

Günümüzde kişiler istihsal vetiresinden ve iş hayatından ötürü yabancılaşma yaşayabileceği gibi, tüketimler ve uygun vakitlerini kullanmak bakımından da yabancılaşma yaşayabilir. Ayrıca bu duyguların yaşanılmasında iş süreleri, yaş, cinsiyet şeklindeki değişken etmenlerde de etkilidir (Bayındır, 2002).

Hoşgörür (2007), konu ile alakalı yaptığı araştırmada, kişinin iş hayatındaki yabancılaşma sebep ilerini şu biçimde sıralamaktadır;

Çağımızın Hususiyetleri

Günümüzde sanayileşme vetiresine bağlı artan kentleşmelerin kişi üstünde oluşturduğu baskı, çevresel kirlilik ve teknolojilerdeki baş döndürücü değişim şeklindeki şartlar kişilerin üstünde yabancılaşma olgusuna sebep olmaktadır.

Yaşam Şartları

Kişilerin içersinde bulunduğu sosyokültürel ortamın şartları, aile anlayışı, sıhhi problemleri yabancılaşma olgusuna sebep olmaktadır.

Çalışılan Kurumun Niteliği

Kurum yapısallığı, görevsel tanımlar ve iş bölümleri, çalışanlar ile ilişkisellik biçimleri, iş yerinin fiziksel şartları ve ücret alımları yabancılaşma olgusuna sebep olabilmektedir.

İşin Niteliği

Düzenli işte çalışmak, çalışılan iş süreleri, aşırıya giden iş yükler, istenilmeyen işleri yapmak, kararların alınması vetiresine katılamamak, gerçekleştirilen işleri denetleyememek, sonucunu görememek şeklindeki faktörler yabancılaşma olgusuna sebep olmaktadır.

Kişisel Hususiyetler

Kişilerin iş hayatından ve sosyokültürel hayattan beklentisi, psikoloji yapısallığı, yaşam ve olaylara bakış açısı, duygu durumu ve akıl-zekâ ölçüsü, meslekî doyumunu şeklindeki faktörler kişide yabancılaşma olgusuna sebep olmaktadır.

Tüm bu sayılanların yanısıra yabancılaşma olgusuna sebep teşkil den iş ortamı; kişilerin kendisini gerçekleştirebilmesine olanak sağlamayan, iş sürecine müdahâle imkânı bulunmayan ve gündelik yaşam sınırının başkasınca belirlenildiği ortamlardır (Kızıılçelik ve Erjem, 1992).

İş ortamıyla alakalı anılan bütün bu hususiyetler örgüt bazında sıhhi problemlerin meydana çıkmasına ve dolayısı ile; kişilerin iş doyumlarının azalmasına, iş streslerinin çoğalmasına ve performanslarının kayıplarına sebep olmaktadır (Tutar, 2010).

Psikolojik Yabancılaşmanın Performansa Etkileri

Başaran (2008)'a göre çalıştığı kuruma yabancılaşan bir işgören, kurumun kendisine verdiği örgütle ilgili statüleri benimseyemez. İşgören işini önemsememeye, örgütün haricinde çalışma koşullarından söz etmemeye çalışmaktadır Örgüt ile ilgili faaliyette bulunmaz. Kararların alınması vetiresine katılmaz, görevinin haricindeki işler ile alaka kurmaz.

Bunun yanısıra kurumuyla ve iş ile gururda duymaz. Kurumun haricinde doyum kaynağı arar. Buna ek şeklinde işine yabancılaşma olgusunun kişinin üstünde; işinde ve yaşamında kalitenin azalması, yetersiz motivasyonlar ve üretkenlikler, aşırı gerilimler ve çalışma baskısı, örgüte sadakat anlayışında azalmalar, işi yapmama ya da yavaş yapmalar, çalışmaktan kaçmalar ve çalışmaktan soğumalar şeklinde tesirleri görülebilmektedir (Tutar, 2010).

Yabancılaşma olgusunun esas neticeleri bireysel olarak şu şekilde sıralanabilir;

- 1.İş tatminsizlikleri,
- 2.Sorumluluklar ve karar almaktan kaçınmalar,
- 3.Bürokrasiye sempatiler,
- 4.İletişimsel problemler,
- 5.Yaratıcılıkların kaybolması,
- 6.Zihin ve psikoloji ile ilgili problemler,
- 7.Hayata yönelik ilgisizlikler,
- 8.Kaderci ve teslimiyetçi anlayışlar,
- 9.Toplumsal kabullere yönelik ilgisizlikler,
- 10.Aşırıya kaçan bencillikler.

Kendisine ve meslek etiğine yabancılaşan kişi, iş yaşamında kendisini mutsuzlukla yoğrulmuş olarak görür, kendisini gerçekleştirme ve ilerletmeye çalışamaz, çalışmasını zorunluluklar şeklinde telakki ederek bu yönde davranışlar sergiler (evik, 2009).

Yabancılaşma olgusunun öğretmenlere dönük tesirleriyse şu şekilde sıralanabilir (Hoşgörür, 1997; akt. Mercan 2006);

Yabancılaşmayla ilgili olgu ğretmen mesleğini icra edenlerin;

- 1.Yaratıcılık yönlerinin ilerlemesini,
- 2.Öğrenci ve diğer toplum bireyelerine rol model olmasını,
- 3.Meslek açıdan kendisini geliştirebilmesini,
- 4.Toplumun bir bütün olarak kalkınmasına katkı sağlamasını,
- 5.ğrenme-ğretme vetiresindeki yetkililiğini,
- 6.Eğitim hizmetlerindeki verimlik ve gelişimini,
- 7.Kurumsal yönetim ve diğer öğretmenler ile iş birliği içersindeki çalışmalarını engeller.

Sonuç

Eğitim-ğretim kurumlarında yabancılaşmayla alakalılke içindeki literatür incelendiğinde hususiyetle 1980'lerden bu yana çalışma ve araştırmaların artığı görünmektedir. Bu hususiyetle alakalılke iinde gerçekleştirilen çalışmalara makalenin sonuç bölümünde şu şekilde yer verilmiştir:

Elma (2003), ilkokul öğretmenleri arasında yaşanan işine yabancılaşma isimli çalışmasında, ğretmen mesleğini icra edenlerin işine yabancılaşmasını; gszlkler, manasızlıklar, yalıtılmışlıklar ve kuruma yabancılaşmalar boyutunda farklı değişkenlikler yönünden incelenmeye tabi tutulmuştur.

Araştırmanın neticesinde ğretmen mesleğini icra edenlerin, gszlkler, manasızlıklar, yalıtılmışlıklar ve kuruma yabancılaşmalar düzeyinin düşük görüldüğü neticesine varılmıştır.

Bunun ile beraber öğretmen mesleğini icra edenlerin işine yabancılaşması algısının en fazla bulunduğu boyutun kuruma yabancılaşmalar ve güçsüzlükler boyutu olduğu belirlenmiştir.

Bayat (1996), oto ve çimento-inşaat sektöründe işgörenler üstünde yaptığı çalışmalarda, işgörenler arasında yabancılaşma duygusu ve olgusun ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın neticesinde oto sektöründeki işgörenlerin yabancılaşma duygusunun, çimento-inşaat sektöründeki işgörelere oran ile daha az bulunduğu tespit edilmiştir.

Çalışmanın diğer boyutu yönünden değerlendirildiğinde, en fazla yabancılaşmayla ilgili boyutun yalıtılmışlıklar ve manasızlıklar boyutunda olduğu saptanmıştır. En az yabancılaşmayla ilgili boyutunsa normsuzluklar (kuralsızlıklar) ve kültür ile ilgili yabancılaşmalar boyutunda olduğu sonucuna varılmıştır.

Minibaş (1993), “Yabancılaşma tanımının incelenmesi ve banka sektörüne dönük bir araştırma” adlı doktora tez çalışmasında toplam 857 banka çalışanına anket uygulamıştır. Elde edilen veriler neticesinde; işgörenlerin başarı gereksinmelerinin düşük, özerklik gereksinimlerinin ise fazla seviyede olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuçlar kişilerin algı ve duygularını olumsuz yönde etkileyerek işine yabancılaşmalarına sebep olduğunu göstermektedir.

Hoşgörür (1997) ise, orta öğretim okullarında görevli olan öğretmen mesleğini icra edenlerin örgütsel tutumlarını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında; özdeşleşme, benimseme, uyuşum, umursamazlık, yabancılaşma tutum boyutlarını ele almıştır.

961 öğretmen mesleğini icra edenden elde edilen veriler doğrultusunda; öğretmen mesleğini icra edenlerin genellik ile okullarıyla “Özdeşleştiği”, bu tutumun geliştirilmesinde değişik değişkenlere göre (okul türü, kıdem yılı, cinsiyet, medenî durum ve branş) daha etkili olduğunu saptamıştır.

Öğretmen mesleğini icra edenlerin okullarını “benimsediklerini”, bu tutumun geliştirilmesinde değişik değişkenlere göre (okul türü, kıdem yılı, cinsiyet, medenî durum ve branş) daha etkili olduğunu saptamıştır.

Öğretmen mesleğini icra edenlerin genellik ile “Uyuşum” içerisinde olduklarını, bu tutumun geliştirilmesinde okul türü, kıdem yılı, cinsiyet, medenî durum ve branş değişkenine göre daha etkili olduğunu saptamıştır.

Başka bir bulgu neticesine göre öğretmen mesleğini icra edenlerin okullarına karşı orta derecede umursamazlık içersinde olduklarını, bu tutumun geliştirilmesinde, okul türü, cinsiyet, medenî durum, branş ve kıdem yılı gibi değişkenin daha etkili olduğu neticesine ulaşmıştır.

Başka yandan öğretmen mesleğini icra edenlerin okullarına karşı nadiren yabancılaştıklarını, bu tutumun geliştirilmesinde, kıdem yılı, cinsiyet, medenî durum, okuldaki çalışma süresi ve branş değişkenine göre daha etkili olduğu neticesine ulaşmıştır.

Çalışır (2006), “İlköğretim öğretmen mesleğini icra edenlerinin işine yabancılaşması” adlı araştırmasında, öğretmen mesleğini icra edenlerin işine yabancılaşma düzeyini Bolu il merkezindeki resmi ilk öğretim okullarında görevli olan 514 öğretmenin görüşlerine göre belirlemeye çalışmıştır. Araştırma neticesinde; öğretmen mesleğini icra edenlerin, güçsüzlük, manasızlık, yalıtılmışlık ve okula yabancılaşma düzeyinin düşük seviyede gerçekleştiği ortaya çıkmıştır.

Celep (2008), “İlköğretim okulu öğretmen mesleğini icra edenlerinin işine yabancılaşması” adlı lisansüstü tez çalışmasında, resmi ilk öğretim okullarında görevli olan öğretmen mesleğini icra edenlerin işine yabancılaşma düzeyini, öğretmen görüşlerine dayalı olarak ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın neticesinde, öğretmen mesleğini icra edenlerin okula yabancılaşma boyutunda işine yabancılaşmaları “Bazen” düzeyi ile başka boyutlara göre daha fazla çıkmıştır.

Öğretmen mesleğini icra edenlerin manasızlık boyutunda işine yabancılaşmaları “Hiçbir zaman” düzeyinde çıkmış bununla beraber manasızlık boyutunda medenî durum ve kıdem değişkeni arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Buna göre bekâr ve kıdemi düşük olan öğretmenler, yaptıkları işi daha manasız bulmaktadır.

Açıkel (2013), “İlköğretim öğretmen mesleğini icra edenlerinin örgütsel kültürleri ile işine yabancılaşmaları arasındaki ilişki” adlı lisansüstü tezinde; öğretmen mesleğini icra edenlerin örgütsel kültür ölçeğiyle güç, rol, başarı, destek boyutuyla işine yabancılaşma algılarının güçsüzlük, manasızlık, yalıtılmışlık ve okula yabancılaşma boyutlarında öğretmen mesleğini icra edenlerin, okul türü, öğrenim durumu, cinsiyet, medenî durum, branş ve kıdem yılı gibi değişkenlere göre anlamlı seviyede bir ilişkisellik olup olmadığını incelemiştir.

Kösterelioğlu (2011), “İlköğretim okulu öğretmen mesleğini icra edenlerinin iş yaşam kalitesi ile işine yabancılaşması arasındaki ilişki” adlı doktora tezi çalışmasında; resmi ilk öğretim okullarında

görevli olan öğretmen mesleğini icra edenlerin iş yaşam kalitesi ile işine yabancılaşmaları arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler bakımından incelemiştir.

Araştırma neticesinde ilk öğretim okulunda vazifeli olan öğretmen mesleğini icra edenlerin iş yaşamlarına ait kalitesi ile işine yabancılaşma algıları arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişkisellik olduğu neticesine varmıştır.

Neal ve Seeman (1964), “Örgütler ve güçsüzlük: Uzlaştırma hipotezine dönük bir test” adlı araştırmasında, yabancılaşma olgusunun güçsüzlük boyutu üstünde durmuşlardır. Çalışmalarında, genelde iş ortamı ile alakalı ifadelerden oluşan yedi maddelik bir ölçek kullanmışlardır.

Çalışma neticesinde; devletle işçi arasında aracılık yapan, mesleksel alanda işçileri temsil eden kurumlara üye olan öğretmen mesleğini icra edenlerin, bulunmayanlara oran ile daha az güçsüzlük yaşadıkları neticesine ulaşmışlardır (akt. Mehmetoğlu Güneri 2010).

Steitz ve Kulpa (1984), mesleksel katılım ile işine yabancılaşma arasındaki ilişkiyi 233 ortaokul öğretmeni üstünde yapmışlardır. Yaş ve cinsiyet değişkenine göre gerçekleştirilen araştırma neticesinde; yaşın, kadınlar için olumsuz, erkekler için ise olumlu bir faktör olarak değerlendirildiği neticesine ulaşmışlardır (akt. Elma 2003).

Goldberg (1990), New York’taki ortaokul ve liselerde görevli olan öğretmen mesleğini icra edenlerin yabancılaşması ile müdürlerinin kullandığı güç örüntüleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada müdürlerin güç tipleri, algılanan öğretmen yabancılaşması ve stres gibi konulara da yer verilmiştir.

Baskın güç tiplerini belirlemek için De Rose tarafından geliştirilen “Müdür davranış ölçeği”, öğretmen mesleğini icra edenlerin yabancılaşma düzeyini belirlemek için Adams tarafından geliştirilen “Yabancılaşma ölçeği” ve stres düzeyini belirlemek için de Tung ve Koch’un geliştirdikleri “Yönetici stres endeksi” kullanılmıştır. Yansız olarak seçilen 20 müdür ve her okuldaki 10 öğretmene bu ölçekler uygulanmıştır.

Müdürlerden 11’i stresli bir ortamda çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Sonuçlara ulaşıldığında; baskın güç tipleri ile müdürlerin okullarının az veyahut çok stresli olduğuna ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişkisellik bulunamamıştır. Bazı güç tipleri ile yabancılaşma faktörleri arasında, çoğu da olumsuz olmak üzere, anlamlı ilişkisellik belirlenilmiştir (akt. Elma 2003).

Rhodes (1988), Utah'ta gerçekleřtirdiđi çalıřmasında, ğretmen mesleđini icra edenlerin, dűřük ve fazda etkinlik ile dűřük ve fazda yabancılařma dűzeylerine iliřkin algılarını karřılařtırmıřtır. Arařtırmayı 256 ilkokul ğretmeni űstűnde gerçekleřtirmiřtir.

Arařtırma bulgularında; yabancılařma ve etkinlik arasında olumsuz yűnde bir iliřkisellik saptanılmıřtır. Yani yabancılařma artarken, etkinlik dűzeyinin dűřtűđű belirlenilmiřtir (akt. Celep 2008).

Gavin (1987) ise, okulun rgűtsel yapısı ve ğretmen mesleğini icra edenlerin işine yabancılaşması arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Gavin Georgia'daki 60 bin ğretmen arasından yansız şekilde seçilen 700 ğretmen űstűnden gerçekleştirdiği araştırmasında, yabancılaşma boyutlarının birbirleriyle ilişkili olduğunu tespit etmiştir (akt. Celep 2008).

Brooks vd. (2008), “ğretmen yabancılaşması ve eğitim reformu” adlı çalışmasında Amerikan liselerinde korku ve endişeyi araştırmışlardır. Araştırma, bir devlet lisesinde iki yıl sűren vaka incelemesinin bulgularını içermektedir.

Arařtırmada yabancılařma olgusunun dűrt boyutlu (gűsűzlűk, manasızlık, izolasyon ve kendisine yabancılařma) kavramsal çerçevesine gűre toplanan veriler analiz edilmiřtir. Bulgular, ğretmen mesleđini icra edenlerin yabancılařmayı her bir boyutuyla bulunduđunu fakat ğretmen mesleđini icra edenlerin her birinin yabancılařma boyutlarını çeřitli tarzda yorumladıđını gűstermektedir. Ayrıca veriler, yabancılařma deneyimlerinin her bir ğretmen için durumdan duruma çeřitli olduđunu dűřűndűrmektedir.

Arařtırmacılar, ğretmen yabancılařmasını dűzenleme çalıřmalarını uygulama ve benimsemeyi; yűnetici ve politikacıların kabullenmelerine karřın onlar için gűreceli bir olgu ve gűrűnűrde çok derin uzantıları olan temel bir problem olduđu neticesine varmıřlardır (akt. Kılıık 2011).

Kaynakça

Ayaydın, . İ. (2012). İř yerinde psikolojik řiddetin iř tatmini, iřine yabancılařma ve iřten ayrılma niyeti ile ilgisi. (Yayınlanmamıř lisansűstű tezi). Gűműřhane űniversitesi Sosyokűltűrel Bilimler Enstitűsű, Gűműřhane.

Bayındır, B. (2002). Orta öğretim dal öğretmenlerinin mesleğe yabancılaşmaları ile öğrenme-öğretme vetiresindeki davranışları arasındaki ilişki. (Yayınlanmamış lisansüstü tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Dangaç, G. (2007). Kurumlarda psikolojik yıldırma ve bir araştırma. (Yayınlanmamış lisansüstü tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyokültürel Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Ertürk, A. (2005). Öğretmen ve okul yöneticilerinin okul ortamında maruz kaldıkları yıldırma eylemleri. (Yayınlanmamış lisansüstü tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Fettahlıoğlu, T. (2006). Kurumlarda yabancılaşma olgusunun yönetimi: Kahramanmaraş özel işletme ve kamu kuruluşlarında karşılaştırmalı bir araştırma. (Yayınlanmamış lisansüstü tezi). Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Koç, M. ve Bulut, H. (2009). Orta öğretim öğretmenlerinde mobbing: Cinsiyet, yaş ve lise türü değişkeni bakımından incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2009, 1 (1), 64 – 80.

Mehmetoğlu Güneri, B. (2010). Öğretim elemanlarının maruz kaldıkları yıldırma davranışlarının işine yabancılaşmaları üzerine tesiri. (Yayınlanmamış lisansüstü tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyokültürel Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Özdemir, E. (2010). İş yerlerinde psikolojik yıldırma ve iş tatminine tesiri. (Lisansüstü tezi). Trakya Üniversitesi Sosyokültürel Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Turan, F. (2006). İş yerlerinde psikolojik yıldırma olgusu ve konuya ilişkin bir araştırma. (Yayınlanmamış lisansüstü tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyokültürel Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yapıcı, M. (2004). Eğitim ve yabancılaşma. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*. 1303-5134.

Yumuşak, H. (2013). İlk öğretim okullarında görevli olan öğretmenlerinin bezdiri (mobbing) yaşama düzeyi ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiselliğin incelenmesi. (Yayınlanmamış lisansüstü tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.